

מרכז המשאבים לאנגלית כאמצעי לעידוד לימוד השפה. מחקר בסביבות הוראה שונות: כיתה וחדר אנגלית בכיתות ההטרוגניות / גולדמן טובה

תקציר:

מרכזי המשאבים לאנגלית הוקמו בבתי הספר עקב השינויים שחלו בתפיסה החינוכית. הולכת וגוברת ההכרה בדבר חשיבות ההתמקדות בפרט בהוראה ובלימוד. ההוראה הפרונטלית מתאימה עצמה לרמה הממוצעת הכיתה. עקב ריבוי הרמות בכתה ההטרוגנית חולקו לפעמים הכיתות להקבצות, דהיינו לקבוצות הומוגניות בהתאם לרמות בכיתה. האופי הסלקטיבי של הקבצות אילו גרם לבעיות חברתיות ופסיכולוגיות. כתוצאה מכך שונתה תפיסת המחנכים ופותחה שיטת ההוראה המורכבת, הפעילה אשר בה ההוראה נעשית בכיתה הטרוגנית ללא חלוקה להקבצות הומוגניות. הלמידה המורכבת מדגישה אסטרטגיות הוראה יחידנית ושיתופית כאחד. הלמידה השיתופית בכיתה ההטרוגנית נעשית בקבוצות הטרוגניות של 4 – 6 תלמידים אשר להם ניתנת משימה (משימת חקר, עיבוד מידע, פעילויות יצירתיות, ועוד). ההוראה היחידנית מדגישה את החוויות, ההתעניינות, הרמה, האישיות והיצירתיות של כל פרט בקבוצה. הוראה מעין זו מתאפשרת ע"י העברת הדגש מההישגיות והידע המפגין בקיאות להוראה המדגישה לימוד כחוויה, כהליך אשר בו כל פרט יכול לתת ביטוי לאישיותו ולכשרונותיו. בית ספר הממוקד במשימה מביא למיצוי הפוטנציאל של הפרט, ליצירתיות ולנכונות להתמודד עם משימות קשות. לעומתו, בית ספר הממוקד ביכולת עלול להביא לתחרות שלילית, חשש מכישלון ופגיעה בדימוי העצמי ובמוטיבציה.

משאבי למידה מגוונים מעודדים ומאפשרים לימוד מתוך עניין, ביטחון, מוטיבציה ויצירתיות. הולכים וממוקמים בבתי ספר שונים מרכזי למידה וחדרי מקצוע אשר אחד מהם הוא מרכז המשאבים לאנגלית (להלן חדר אנגלית) הכולל משאבים מגוונים כגון: ספרי קריאה, כתבי עת, משחקים, קלטות אודיו ווידאו, מחשבים, תוכנות ואינטרנט, ועוד. הגיוון הרב המשאבים מאפשר לתלמידים למצוא פעילויות לפי רמתם ותחומי התעניינותם ולכן עולה ביטחונם העצמי. הרגשת הביטחון והעניין עוזרים לתלמידים להתמקד בחומר הנלמד בצורה עניינית המונעת תחרותיות וכך נוצר הרקע המתאים לשיתוף פעולה בין התלמידים ובין התלמידים והמורה.

מטרת מחקר זה הנה לבדוק את תרומתו, חשיבותו ויעילותו של חדר האנגלית במסגרת הכללית של הוראת השפה בכיתות הטרוגניות בתחומים של: עניין בחומר הנלמד, מוטיבציה, אווירת ביטחון, שיתוף פעולה בין התלמידים, בין התלמידים והמורה, פיתוח יוזמה, הכנת פרויקטים יצירתיים והתקדמות ברכישת מיומנויות השפה. כמו כן נבדקה תרומתו של המחשב להגברת העניין, המוטיבציה והגיוון בפעילויות בחדר האנגלית. חשיבות המחקר נעוצה בעובדה שהוא בוחן יעילות של שיטה חדשה ללימוד השפה האנגלית בכיתה הטרוגנית בבתי ספר תיכוניים, שיטה אשר יכולה לשפה אווירה, להקטין פערים בין התלמידים ולהעלות את הישגיהם. האווירה הייחודית הנוצרת במרכז המשאבים לאנגלית עשויה לענות על צרכים לימודיים, פסיכולוגיים וחברתיים של התלמידים, לעלות את רמת התעניינותם, ביטחונם, המוטיבציה הלימודית שלהם ועקב כך גם את רמת השליטה שלהם בשפה.

השערות המחקר:

1. הפעילויות בחדר האנגלית הן מגוונות; ישנו שימוש רב במיומנויות השפה, אך יש עדיין מקום להרחיב את המשאבים בחדר האנגלית ונצלם בצורה אופטימלית יותר.
2. לימוד השפה בחדר האנגלית מעורר עניין רב בחומר הנלמד ומוטיבציית לימודים גבוהה.

3. לימוד השפה בחדר האנגלית מגביר את הרגשת הביטחון של התלמידים, את אחריותם ללמידה ובמידת מה גם את הלמידה העצמאית.
 4. לימוד השפה בחדר האנגלית מגביר את שיתוף הפעולה בין התלמידים והמורה.
 5. בחדר האנגלית שיתוף הפעולה בין התלמידים גדול יותר.
 6. המחשב מהווה אטרקציה לתלמידים. תהליכי ההוראה והלמידה נעשים מעניינים, מגוונים ויעילים יותר עקב השימוש במחשב.
 7. המשתמשים בחדר האנגלית אינם זקוקים לשירותי הספרייה בתחום השפה הזרה.
 8. ימצא קשר בין המדדים והמשתנים השונים לבדיקת תרומתו, חשיבותו ויעילותו של חדר האנגלית. ישנו קשר בין הגיוון בפעילויות שבחדר האנגלית, העניין, המוטיבציה, הרגשת הביטחון, שיתוף הפעולה בין התלמידים, התלמידים והמורה וההתקדמות ברכישת השפה ע"י התלמידים.
- כדי לבדוק את השערות המחקר נעשה מחקר איכותני וכמותי כאחד. נערכו תצפיות בארבעה חדרי אנגלית בארבעה תיכונים במרכז הארץ אשר בכל אחד מהם מכיל חדר אנגלית משאבים שונים. בתיכון 1 הדגש מושם על לימוד השפה בעזרת תוכנות לימוד. בתיכון 2 מושם הדגש על לימוד השפה בעזרת אתרי אינטרנט רלוונטיים. בתיכון 3 ישנו שילוב של משאבים מגוונים ביותר: ספרי קריאה, קלטות אודיאו ווידאו, כתבי עת, תוכנות, אינטרנט ומשחקים. בתיכון 4 מכיל חדר אנגלית ספרי קריאה, ספרי לימוד, דפי עבודה וקלטות אודיאו ווידאו. התצפיות ערכו הן במרכז המשאבים לאנגלית והן בכיתות. עובדה זו אפשרה לערוך השוואה בין דרכי הלימוד וההוראה בכל אחד מסביבות הלימוד הנ"ל. כמו כן, נערכו ראיונות עם המורים כדי להבהיר את דעותיהם והשקפותיהם. הראיונות והתצפיות גם יחד תרמו להרכבת השאלון שהופנה ל- 333 תלמידים. ניתוח נתוני השאלון אפשרו לערוך את המחקר הכמותי.
- מסקנות המחקר נבנו באמצעות הממצאים של המחקר האיכותי והכמותי גם יחד. ממצאי המחקר מאששים את רוב השערות המחקר. הוכח כי הפעילויות בחדר האנגלית הן מגוונות אם כי לא בכל בית ספר באותה מידה. כמו כן, יש עדיין מקום להרחיב ע"י גיוון רב יותר במשאבים וע"י ניצול המשאבים להכנת משימות יצירתיות.
- העניין אכן עולה עקב הלימוד בחדר האנגלית וכן גם המוטיבציה. כל אחד מוצא פעילויות לרמתו. עקב כך עולה הביטחון והתלמידים מגלים יוזמה ומוכנים להשקיע מזמנם וממרחם להכנת פרויקטים. אחוז ניכר של תלמידים מרגישים כי התקדמו ו/או כי הם יותר מתעניינים בלימוד. הצפייה בשיעורים במרכזי המשאבים לאנגלית וכן הראיונות עם המורים הבהירו כי הרגשת הנינוחות והביטחון עולים גם עקב העובדה כי הדגש (בניגוד לשיעור הפרונטלי) לא מושם על ההישגיות, אלא על תהליך ביצוע הפעילויות, החוויה ושיתוף הפעולה.
- כמו כן אומתו ההשערות כי יש יותר שיתוף פעולה בין התלמידים ובין התלמידים והמורה בחדר האנגלית.
- ההשערה כי המחשב מהווה אטרקציה לתלמידים וכי תהליכי ההוראה נעשים מעניינים, מגוונים ויעילים יותר עקב השימוש במחשב אכן אומתה. הוכח כי התעניינות התלמידים בשימושי מחשב מגוונים רבה ביותר. כמו כן הבהירו התצפיות כי יש לנצל יותר את תוכנות ה- WORD וה- POWER POINT להכנת עבודות וכן גם את אתרי האינטרנט, הדואר האלקטרוני, מנועי החיפוש לביצוע עבודות חקר, הספרים וקלטות האודיו והוידאו.
- ההשערה כי המשתמשים בחדר האנגלית אינם זקוקים לשירותי הספרייה בתחום השפה הזרה לא אוששה. חדר האנגלית אינו משמש להשאלת ספרים. את הספרים שואלים התלמידים בספרייה. מתשובות התלמידים לשאלונים עולה כי יש לערוך

פעילויות לעידוד הקריאה שכן תלמידים אינם מרבים לקרוא ואינם מרבים לשאול ספרים.

ההשערה כי ימצא קשר בין המשתנים והמדדים השונים לבדיקת תרומתו וחיבתו של חדר האנגלית אומתה. הממצאים של המחקר הכמותי מוכיחים כי ישנם מתאמים חיוביים גבוהים בין המשתנים. גם התצפיות והראיונות עם המורים הוכיחו את הקשר בין גיוון – עניין – מוטיבציה – ביטחון – שיתוף פעולה בין תלמידים – בין תלמיד מורה – יוזמה – יחס חיובי למקצוע. כל האלמנטים הנ"ל תורמים ליצירת סביבה לימודית נעימה ולהתקדמות ברכישת מיומנויות השפה.

מס' מיון בספריה :
420.712 גול.מר תשס"א

מס' מערכת בספריה :
480741